

גל שמיר

שיחה על מין

בגובה-העיניים

בני הנוער נחשפים מגיל צעיר למין, ולא דווקא בייצוגים בריאים שלו. עם זאת, חסרה להם סביבה מבוגרת שמשוחחת איתם על מין שיחה פתוחה, לא חטיפה ובגובה העיניים. החוסר בשיחה עלול להביא בני נוער למצבים מסוכנים. איך יכול החינוך המיני להיראות אחרת?

כיתה י"א בבית ספר אי שם בארץ. לפני הצלצול כל התלמידים כבר יושבים בכיסאות, מתלחששים ומתרגשים. היועצת נכנסת עם תיק גדול ושולפת אל מול לחייהם הסמוקות מלפפון ירקרק ולא מושך בעליל. היא מדגימה כיצד לפתוח קונדום ואיך לשים אותו על ירק גינה ביעילות רבה. כנראה שבפעם הבאה שבני הנוער האלו ירצו להגן על

גל שמיר היא מדריכה ומחנכת, מתגוררת בקיבוץ פלך וחברה בתנועת הבוגרים של השומר הצעיר // דוא"ל: gal.shamir@gmail.com

צילום: kevin dooley

הסלט שלהם מפני מזיקים - הם ידעו איך. אבל מה הם למדו על מין? הם למדו שזה מביך, שזה קשור במחלות שונות ומשונות, שאפשר להיכנס להריון והכי חשוב - הם למדו שלא כדאי לדבר על זה עם היועצת, כי היא לא מבינה מה אני מרגישה בבטן (או למטה משם...). כשאני מתנשקת עם החבר שלי. אז על מי אנחנו עובדים? בני נוער בימינו נחשפים למין הרבה לפני שצעדה היועצת הראשונה לכיתתם (בדרך כלל בכיתה ו'). הם רואים פרסומות בהן בר רפאלי <<<

צילום: Robert Hamilton

מעצבת בהם לעיתים דימוי עצמי נמוך. עולות אצלם מחשבות כמו: אם אני לא נראה כמו בסרט, לא מתנהג כמו בסרט, ולפעמים אני גם לא בטוח שמה שקורה בסרט הזה נעים לי, האם זה אומר שאני פחות גברי? אם זה מה שהבנות בשכבה מצפות ממני להיות, אז כנראה שאף אחת לא תרצה אותי. אני כנראה חייב להעמיד פנים אחרת בחיים לא תהיה לי חברה. וכשבני הנוער מתחילים להיפגש עם בני המין השני, כל אחד מהם מגיע עם שק של דמויים וציפיות שהקשר שלהם למציאות די רופף ובקלות מאוד נוצרות סיטואציות לא נעימות, מביכות ולפעמים אפילו מסוכנות. אחד הנושאים המרכזיים בהם אנו עוסקים הוא הפער בציפיות בין בנים ובנות בכל הנוגע למין ולווגיות. הנערים נוטים להזדהות עם המשפט "בנים משחקים באהבה בשביל מין, בנות משחקות במין בשביל אהבה". ומה הפלא, כל המסרים שמהם הם ניזונים - החל בוולט דיסני, דרך קומדיות רומנטיות וכלה בפורנו כולם אומרים להם בדיוק את זה. כי חוץ מהפנטזיות המעורפלות שלהם הם מגיעים בלי הדבר הכי חשוב - היכולת לשוחח על הדברים. אם אף מבוגר משמעותי לא דיבר איתם לפני כן על מין, השיחות היחידות שלהם הם עם חברים, שלרוב רק מעצימות את הדימויים הקיימים ולא פורצות אותם. אם הם מעולם לא חוו שיחה שאינה מביכה אלא נוחה ופתוחה, יהיה להם מאוד קשה לקיים אותה לראשונה ברגעים שהם כשלעצמם מביכים ומלחיצים.

רומנטיות, הדימוי שלנו על מה אנחנו צריכות להיות ומה בחורים צריכים להיות רק הלך והתחזק. סרט אחרי סרט, סקרלט ג'והנסן אחרי ג'וליה רוברטס, הבחורה זוכה בבחור בזכות התמדה, יופי ואהבה ממבט ראשון, והבחור הנאה תמיד נופל בפח. מאז שאנחנו קטנות אנחנו לומדות שבשביל למשוך גברים צריך להפעיל תחבולות מתוחכמות, וכמו שאומרת האמרה הידועה "הכול הוגן באהבה ובמלחמה".

ובזמן הזה, כשוורנר ברדרס ודיסני מילאו לנו את המוח בשטויות, הבנים עברו לצפות ב"דבר האמיתי" - פורנו. מחקר של מכללת תל חי משנת 2012 מראה ש-90% מבני הנוער בישראל צופים בפורנו באינטרנט מספר פעמים בשבוע. הם מקבלים תשובות לשאלות שבוערות בגוף שלהם על גוף האישה ועל מין באופן כללי. כשאנחנו משוחחים עם בני נוער ומנסים לנתח מה הם מבינים מפורנו הם מספרים לנו שאורגומה נמשכת שעות, שנשים אהבות בעיקר מין קבוצתי ושוארכו של איבר המין הגברי הוא כ-30 סנטימטר. הם מחברים בין מין להפעלת כוח והשפלות. הם רואים שנשים רק רוצות לספק גברים ואין להן רצון מיני משלהן.

אני חברה במרכז החינוכי "פרדס" של בוגרי השומר הצעיר. אנחנו מדריכים בני נוער ומחנכים בבתי ספר, במועדוני נוער ומתנ"סים בנושאים שונים - החל מהקשר בין כלכלה וחברה, דרך מין וווגיות ועד הכנות למסע לפולין. בין כל הנושאים וההדרכות שלנו עוברים כחוט השני מספר מסרים: שוויון ערך האדם; אקטיביות, יוזמה ולקידת אחריות בכל רבדי החיים - גם בבחירה איך ומתי לקיים יחסי מין וגם בהתערבות ואי עמידה מנגד אל מול גזענות, אלימות או ניצול של אנשים אחרים; דרישה מבני הנוער ומכלל אזרחי ישראל לעצב את דמותה של מדינת ישראל כמדינה סולידרית, שוויונית וצודקת לכל התושבים בה.

בסדנאות שלנו אנחנו מרבים להתמודד עם הדימויים שצפייה בפורנו יוצרת אצל בני נוער - לא רק על נשים. כשנשאלת השאלה כיצד זה משפיע על הבנים, אנחנו ב"פרדס" מגלים שצפייה בפורנו

גונחת למראה כוס מים, הם רואים תכניות ריאליטי בהן נשים בבגדיים מתפלשות בבויץ, ולצערנו, הם רואים פורנו מגיל הרבה יותר צעיר ממה שהיינו רוצים לחשוב. סקר משנת 2006 בארה"ב מראה שהגיל הממוצע בו ילדים מתחילים לצפות בפורנו הוא 11, ו-90% מבני הנוער בגילאים 16-8 נחשפו לפורנו באינטרנט גם אם לא התכוונו לצפות בו. רובם, אגב, תוך כדי הכנת שיעורי בית. ילדים נחשפים לדימויי מין מגיל מאוד צעיר במדינות שונות אבל רק בגיל מאוחר יותר ההורים, המורים והמדריכים מתחילים לדבר איתם על זה באופן גלוי. עד אז עוברות שנים מעצבות בהן הילדים והנערים מקבלים מגוון של מסרים, באופן לא מסונן ולא מבוקר.

חינוך מיני נוסח דיסני

בואו ננסה לבחון את הדימוי של הילדים שלנו על מין ואהבה. כשהייתי בת שש בערך הייתי בטוחה שאני בת הים הקטנה ושברגע הנכון יופיע סנפיר ירקרק וייסחף אותי לים. כמובן שחלק מאותה פנטזיה היה נסיך חתיך ושתקן שישלים את ההפי אנד שלי. הנסיך אריק (כמו כל נסיך אחר מבית היוצר של דיסני) ובת הים הקטנה מתאהבים אחרי מפגש קצרצר בו הם לא מחליפים מילה. בשביל האהבה הזו אריאל מוכנה לעזוב את כל החיים והמשפחה שלה כדי ללכת לחיות איתו. באותו הזמן הנסיך מתאהב במישהי אחרת רק בגלל שהיא שרה יפה. כמובן שבסוף הכל מסתדר והם מתחתנים בטקס רב משתתפים, אבל אני ועוד אלפי הילדות שצפו בסרט בשנותינו הרכות למדנו שבשביל אהבה נכון לוותר על החיים שלנו ושאיין לנו למה לצפות למערכת יחסים הדדית או מורכבת. כל מה שצריך זה להיות יפים להדהים ולהתחתן אחרי יומיים. או אז בן הזוג שלנו יהיה חייב להישאר ולא יוכל לברוח עם כל זמרת שתעבור בסביבה. ומה הבנים למדו? שנסיכים הם די טיפשים, שבנות יעשו הכל כדי להתחתן ושכל מה שחשוב בבחורה זה היופי שלה, אפילו אם היא מכשפה.

כשקצת גדלנו ועברנו לצפות בקומדיות

הם למדו שלא כדאי לדבר על מין עם היועצת, כי היא לא מבינה מה אני מרגישה בבטן (או לחטה משם...) כשאני מתנשקת עם החבר שלי

והזוגיות באופן מודע. אחרי שמציפים ומנתחים ביחד אילו מסרים מקיפים אותנו, אנחנו מאתגרים את בני הנוער לומר מה הגבולות האדומים מבחינתם ומה צריכה להיות הנורמה. מפתיע לגלות שברגע שנותנים להם את הבמה הם מסוגלים להפעיל שיקולים ערכיים בעצמם ורק צריכים מאיתנו, המבוגרים, שניתן להם את המסגרת ואת התעוזה להסתכל על המציאות באופן ביקורתי. גם בתקופתנו מין הוא טאבו שקשה לשוחח עליו. אם פעם הורים לא היו מדברים על מין עם הילדים שלהם בתירוץ ש"הם עוד לא צריכים לדעת על זה, זה מוקדם מדי", היום, הורים ומחנכים לא מדברים על מין עם הנוער תחת האמתלה שהילדים כבר יודעים על זה הכול. בימים בהם טושטשו הגבולות בין תרבות הנוער לתרבות המבוגרים, השיחה על מין היא לא שיחה רק על בני הנוער אלא עיצוב ראוי ונורמות בנוגע למין, אהבה וזוגיות בכלל החברה. מאין ספור שעות של שיחות גילינו שדווקא דרך מין ניתן לחבר את הנוער לשיח של ביקורת החברה הצרכנית והתבוננות שלהם הן לעיתים מרחיקות לכת.

לסיכום, אנחנו בפרדס מאמינים שהשיח המיני אינו נפרד משיח ערכי רחב יותר על החברה והתרבות בישראל. בני הנוער הם השתקפות, אולי מעט קיצונית, של הנורמות והתפישות הרווחות ברחוב הישראלי. הטרדות במסיבות, פרסומות שמשפילות נשים וצפייה בפורנו מגיל צעיר הם חלק מאותו מסר שהחברה מעבירה לבני הנוער: האדם (ובעיקר האישה) הוא חפץ. ובמובן זה, ניצול במובן המיני לא שונה באופן מהותי מניצול במקומות העבודה או מרמיסת מעמד הביניים. עם זאת, כמו בשאר תחומי התוכן בהם אנו עוסקים בפרדס, אנחנו מאמינים שהכוח לשנות את פני החברה מצוי בידיים של כל אחד מאיתנו, עלינו לבחון את הסביבה שלנו, את הנורמות ואת התפישות מסביבנו ולעצב אותן באופן מודע ובוגר. וכמו שאנחנו אומרים בסוף הסדנא - מין יכול להיות כף גדול, אם עושים אותו נכון. נאחל לכולנו מין מהנה ומשחרר. ///

כשבני הנוער מתחילים להיפגש עם בני המין השני, כל אחד מהם מגיע עם שק של דמויים וציפיות שהקשר שלהם למציאות די רופף ובקלות מאוד נוצרות סיטואציות לא נעימות, מביכות ולפעמים אפילו מסוכנות

ולקוות לטוב? או סביב ניתוח השפה בה מדברים על מין: למה אנחנו מרשים לעצמנו להשתמש במילים כמו "לתקוע", "לתת בראש" או אפילו "לתקתק" על נשים? האם תדבר ככה על החברה שלך? ליד אימא שלך? ולמה זה לא הדדי? תמיד כלפי נשים ולא על גברים?

עוד שיחה חשובה שאנחנו פותחים עם בני הנוער היא על קווים אדומים וגבולות. בסדנה זו אנחנו לוקחים מקרים בהם רוב בני הנוער עלולים להיתקל או נתקלו בעבר ומבקשים מהתלמידים להגיד על כל אחד האם נחצה פה קו ונעשה משהו אסור או שיש כאן שטח אפור. אנחנו מקפידים להעלות סיטואציות בהן יש בלבול אמיתי, ולא מקרים קיצוניים של אונס או הטרדה. אנחנו שואלים יחד שתי שאלות חשובות: מה עושים כשנחצה גבול? מה צריך היה להיות אחרת בסיטואציה כדי שהיא תהיה לגיטימית? המטרה בסדנה זו היא לתת לבני הנוער כלים ממשיים לנתח את המציאות ולזהות סכנות וגם להבין איך מתמודדים בסיטואציות מבלבלות אלו.

נורמות חברתיות לגבי מין, אהבה וזוגיות

מהניסיון שלנו, בני הנוער צריכים שניתן להם דוגמה של מבוגר שמסוגל לדבר על מין, של מבוגר שידוע מה הם מרגישים ונותן להם פתח לשיחה בוגרת ואחרת על המשמעויות החברתיות הרחבות של מין. המסר המרכזי מבחינתנו הוא שאי אפשר לעשות דברים שאי אפשר לדבר עליהם. משיחות עם מורים ומדריכי נוער עולה לרוב שהם בעצמם לא משוחחים על מין ולכן לא יודעים כיצד ליצור דיון בונה בנושא. באחת מהכשרות המורים שהעברנו, התקיים ויכוח סוער בין המורים שהמחיש להם שאין להם קו חינוכי משותף בנושא. השיח ביניהם העניק להם כלים ליצירת שיח ערכי בנושא עם תלמידיהם בכיתות.

אחד החלקים המשמעותיים ביותר עבור בני הנוער ובייחוד עבור צוותים חינוכיים (מורים ומדריכי נוער) הוא החלק של גיבוש נורמות בנוגע למין

שיחה בגובה העיניים

כשאני נכנסת לכיתה התלמידים כבר מוכנים לגרוע מכל: "הנה עוד מרצה שתבוא להסביר לנו על מלפפונים ומחלות, בואו ננסה להגיד דברים שיביכו אותה". אבל ב"פרדס" אנחנו מאמינים בגישה אחרת. "שיחה בגובה העיניים" - כך נקראות הסדנאות שלנו וזה מה שאנחנו עושים. אנחנו לא באים להטיף, לא לשפוט, אלא להציע שיחה מעניינת ומצחיקה עם מבוגר (שלא פגשתי לפני ולא אפגוש אחרי, אז אין לנו שום סטיגמות אחד על השני) ובעיקר שיחה עם חברי הכיתה שלי, בנים ובנות, שיספרו קצת מה הם חושבים על הדברים. בסדנאות אנחנו פותחים בשיחה ישירה על הדברים - מה אנחנו יודעים על מין ואילו שאלות עדיין מציקות לנו - ולמרות שהחברה במערכת החינוך כבר 11 שנים, ונחשפו למין הרבה לפני, השאלות שלהם ראשוניות מאוד: האם אפשר להיכנס להריון ממין אוראלי? למה כואב בפעם הראשונה? מה זה טמפון? ואתן אמירות כמו "בנות לא אוהבות סקס!" והאהובה עליי - "אימא שלי אכלה המון פסיפלורה בהריון ולכן אחותי נולדה בת". למרות שהם מצפים שאני אתן להם את כל התשובות, על כל שאלה אנחנו עונים ביחד, כשרמת המבוכה קצת יורדת הם מצליחים באמת לשוחח אחד עם השני ולהבין קצת יותר את נקודת המבט השונה של כל אחד. מפתיע אותם שהתשובות היו פה כל הזמן, ושיחה על מין יכולה להיות מורכבת מדברים אחרים מלבד גסויות וצחוקים והפחדות על הריון ומחלות.

בסדנאות אנחנו גם מציגים סימולציות של סיטואציות מהחיים ומנסים להבין מה נכון ומה לא בהתנהגות המקובלת שלנו. ברוב הסימולציות הבנים יזמו סקס (או התקדמות פיזית) לפני הבנות. זה פותח פתח לשאול למה אנחנו לא מצפים מבנות לרצות מין? בנות אמיצות ובנים עם ביטחון עצמי יצליחו להגיד שבעצם גם בנות סקרניות ומעוניינות במין ושיש בנים ביישנים שצריכים יותר זמן להבשיל. שיחה דומה תתנהל סביב הפעם הראשונה: מה אומרים? כדאי להגיד את האמת גם אם לא היה טוב או שעדיף לשקר בנימוס